

KAIP TRADICINĖJE PAMOKOJE (IŠI)VERTINIMAS SKATINA MOKINIŲ PAŽANGĄ?

Tradicinėse pamokose vis dažniau galima aptikti šiuolaikinei pamokai būdingų bruožų – mokiniai nebijo klysti, mokytis iš savo klaidų, mokytojas pasitiki mokiniais, juos palaiko. Tačiau šalies mokyklose vis dar per menkai skiriama dėmesio mokinių pažangai ir mokymosi sėkmę skatinančiam vertinimui¹.

ŠIUOLAIKINĖS PAMOKOS ATSPINDŽIAI TRADICINĖJE PAMOKOJE

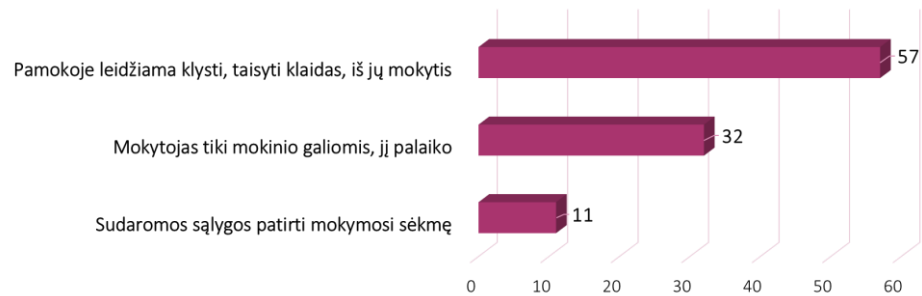
Pozityviai nuteikia tradicinėse pamokose aptinkami šiuolaikinės pamokos bruožai: mokytojai supratingai reaguoja į mokinių klaidas, tiki mokinio galiomis, jį palaiko (1 pav.).

Emociškai saugioje mokymosi aplinkoje rodomas dėmesys ir pagarba kiekvienam mokiniui.

Tokioje aplinkoje

mokytojas pagarbiai vertina mokinių klaidas, mokiniai ir mokytojai klaidą priimama kaip mokymosi galimybę – tai reiškia, kad mokiniai nebijo patirti nesėkmę, daryti klaidų, jas aptarti, ieškoti atsakymų, spręsti iškilusias mokymosi problemas. Mokiniai jaučiasi labiau vertinami, jų pasitikėjimas ir savigarba stiprėja, ypač tų mokinių, kuriems sunkiau sekasi mokytis, jei mokytojas tiki mokinio galiomis ir jį nuolat palaiko, laiku suteikia reikalingą pagalbą. Tai rodo, kad tradicinėse pamokose išryškėja mokymosi paradigma grindžiamos veiklos, susitelkiama į mokymąsi skatinančios aplinkos kūrimą.

1 pav. Dalyje tradicinių pamokų mokytojas supratingai reaguoja į mokinių klaidas, vyrauja pozityvi nuostata vertinant mokinių pasiekimus ir pažangą
Stiprieji pamokos aspektai (atvejų dalis proc., N=283)

Duomenų šaltinis: NŠA, 2019

TOBULINTINI MOKYKLŲ VEIKLOS ASPEKTAI

Šalies mokyklose (iši)vertinimas ugdymui patenka į pirmą vietą tarp labiausiai tobulintinų mokyklos veiklos aspektų, antroje vietoje – mokinio pasiekimai ir pažanga.

87 proc. vertintų mokyklų (iši)vertinimas ugdymui ir 71,7 proc. – mokinio pasiekimai ir pažanga buvo priskirti prie tobulintinų pamokos aspektų (2 pav.).

(Iš)vertinimo ugdymui arba formuojamojo vertinimo paskirtis – skatinti kiekvieno mokinio individualią pažangą. Mokyklose taikoma vertinimo sistema vis dar pernelyg orientuota į žinių ir tam tikrų gebėjimų fiksavimą pažymiu, užribyje paliekant įvairias bendrųjų kompetencijų vertinimo formas ir metodus. Ugdymo(si) procese per mažai dėmesio skiriama naudingų patarimų kaip mokytis teikimui. Vertinamojo pobūdžio grįžtamasis ryšys, kai mokiniai lyginami tarpusavyje, neskatina mokinio kelti tikslus, tobulėti,

2 pav. (Iš)vertinimas ugdymui labiausiai tobulintinas mokyklų veiklos aspektas
Tobulintini mokyklos veiklos aspektai (mokyklų dalis proc., N=46)

Duomenų šaltinis: NŠA, 2019

¹ Šias tendencijas atskleidžia 2019 m. 46 bendrojo ugdymo mokyklose atliktas rizikos išorinis vertinimas, kurio metu stebėtos 2142 pamokos / ugdomosios veiklos.

ugdysis atsakomybę už savo mokymąsi. Kadangi (įsi)vertinimas pamokoje skatina mokinius apmąstyti mokymosi rezultatus, padeda siekti nuolatinės asmeninės pažangos, todėl nesistemiškas ir neveiksmingas jo taikymas nesudaro sąlygų kiekvienam mokiniui pagal savo gebėjimus pasiekti geriausių mokymosi rezultatų.

Vertintojai pastebi, kad pamokoje retai pateikiami ir su mokiniais aptarti vertinimo kriterijai; mokiniai retai skatinami įsivertinti savo ir draugų atliktas užduotis, aptarti mokymosi sėkmės įrodymus ir nesėkmes; retai reflektuoja, aptaria pamokos rezultatus ir tikslingai numato tolesnio ugdymo(si) siekius; vertinimas neskatina mokinių siekti asmeninės pažangos ir prisiimti atsakomybę už savo mokymąsi.

Mokytojas padės mokiniui sėkmingiau mokytis ir tobulėti, stiprins jo pasitikėjimą savo jėgomis, jei nuolatos stebės mokinių mokymąsi, jų bendradarbiavimą, įsitraukimą, pastangas, mokymosi būdus, sunkumus ir teiks veiksmingą savalaikį grįžtamąjį ryšį, skatins įsivertinti, apmąstyti mokymosi procesą, padės atrasti veiksmingus mokymosi būdus, įveikti sunkumus.

(IŠ)VERTINIMO IŠŠŪKIAI TRADICINĖSE PAMOKOSE

Tradicinėse pamokose mokiniams neaiškūs, su jais neaptariami vertinimo kriterijai. 77

proc. tobulintinėse tradicinėse pamokose vertinimo kriterijai nebuvo aptarti, t.y. mokiniams nebuvo aišku, ko iš jų tikimasi (3 pav.). Vertinant svarbu, kad mokiniai gautų informaciją apie tai, ką jie padarė gerai ir kodėl tai gerai, bei informaciją apie tai, kur reikia patobulėti ir kaip tai padaryti. Todėl su mokiniais aptarti aiškūs vertinimo kriterijai padeda jiems mokytis, nes mokiniai supranta gerai atlikto darbo požymius, geba įsivertinti, ką jie jau išmoko, išsikelia tolimesnius mokymosi tikslus. Siekiamybė – mokytojo ir mokinio kartu planuojamas ugdymo procesas, kuriame mokytojas sukuria tokią atmosferą, kurioje mokiniai patys priartėja prie savo mokymosi tikslų ir sėkmės kriterijų, t.y. kartu su mokytoju arba savarankiškai kuria pamokos ar ilgesnės ugdomosios veikos vertinimo kriterijus, jais remdamiesi įsivertina pasiektą rezultatą, savarankiškai planuoja tolimesnę mokymąsi.

Daugumoje tradicinių pamokų mokiniai neskatinami reflektuoti, dalyje jų mokinių įsivertinimas ir teikiamas grįžtamasis ryšys neveiksmingi (4 pav.).

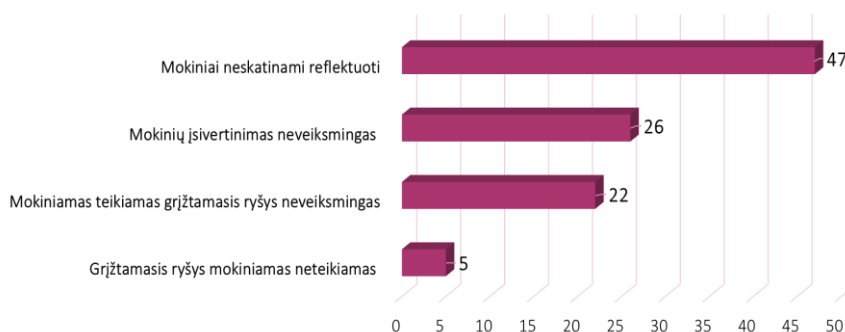
Pamokoje reflektuoti skatinami mokiniai turi galimybę įsivertinti ir apmąstyti savo mokymąsi, prisiimti atsakomybę už savo mokymosi veiklą ir rezultatus. Mokiniams teikiamas veiksmingas grįžtamasis ryšys mokymosi procese tyrėtų būti savalaikis, tikslus ir nevertinantis, nurodantis tobulėjimo, mokymosi kliūties įveikimo kryptį.

3 pav. Tobulintinėse tradicinėse pamokose mokiniai neinformuojami, su jais neaptariama, kokie numatomi vertinimo kriterijai (atvejų dalis proc., N=454)

Duomenų šaltinis: NŠA, 2019

4 pav. Tobulintinėse tradicinėse pamokose mokinių įsivertinimas, refleksija ir teikiamas grįžtamasis ryšys neskatina mokinių siekti pažangos (atvejų dalis proc., N=236)

Duomenų šaltinis: NŠA, 2019

Vertintojai pastebi, kad tradicinėse pamokose įsivertinimas ir refleksija nėra veiksmingi, nes nepadeda mokiniams suvokti, kas padeda ar trukdo siekti pažangos, neskatina mokinių aktyvumo, savivaldaus mokymosi. Mokiniai įsivertina, bet neanalizuoja rezultatų, savo pažangos, neaptaria padarytų klaidų ir kaip jas ištaisyti. Epizodiškai teikiamas grįžtamasis ryšys neužtikrina tikslingo, sąmoningo, suasmeninto mokymosi.

Verta pastebėti, kad **5–8 ir 9–10 klasėse mokinių vertinimo ir įsivertinimo pamokoje vidurkis (bendras vidurkis tradicinėse ir šiuolaikinėse pamokose) prastesnis nei pradinėse klasėse.** Ryškiausi skirtumai tarp skirtingų klasių mokinių vertinimo ir įsivertinimo stebimi vertinant šiuos pamokos aspektus:

- *mokiniai informuojami, su jais aptariama, kokie numatomi vertinimo kriterijai* (pradinio ugdymo pakopoje vertinimo vidurkis 2,07; 5–6 kl. – 1,93; 7–8 kl. – 1,91; 9–10 kl. – 1,93);
- *mokytojas supratingai reaguoja į mokinių klaidas, vyrauja pozityvi nuostata vertinant pasiekimus ir pažangą* (pradinio ugdymo pakopoje vertinimo vidurkis 2,57; 5–6 kl. – 2,43; 7–8 kl. – 2,36; 9–10 kl. – 2,47);
- *abipusis grįžtamasis ryšys padeda mokytojams pasirinkti tinkamesnes mokymo strategijas, o mokiniams – optimaliai siekti pažangos* (pradinio ugdymo – 2,32; 5–6 kl. – 2,14; 7–8 kl. – 2,16; 9–10 kl. – 2,23);
- *mokiniai skatinami reflektuoti, analizuoti vertinimo informaciją, mokyti suvokti, kas jam padeda ar trukdo siekti pažangos* (pradinio ugdymo – 2,14, 5–6 kl. – 1,96, 7–8 kl. – 1,91, 9–10 kl. – 1,96).

Išorinio vertinimo duomenys atskleidžia, kad **mokytojo skiriamas dėmesys (įsi)vertinimui pamokoje yra nepakankamas, mokiniai retai skatinami panaudojant konkrečius vertinimo kriterijus įsivertinti ir aptarti savo pasiekimus, daromą pažangą, susiplanuoti tolimesnius mokymosi žingsnius, grįžtamoji informacija nepadeda mokiniams įveikti mokymosi sunkumų.**

Siekiant skirti daugiau dėmesio (įsi)vertinimui pamokoje, vertėtų susitarti dėl vertinimo kriterijų klasėje, tarp dalyko mokytojų, mokyklos bendruomenėje; svarstant ir priimant vertinimo kriterijus įtraukti mokinius; rengiant vertinimo užduotis, nepamiršti, kad vertinimas ir įsivertinimas turi atskleisti kiekvieno mokinio pažangą, kad ir kokia menka ji būtų; mokyti mokinius įsivertinti ir apmąstyti savo veiklą pamokoje; vertinti mokinio pasiekimus ir pažangą apimant dalykines ir bendrąsias kompetencijas.

*Apžvalgą parengė
Ginta Orintienė
Vertinimo skyrius
Stebėsenos ir vertinimo departamentas
Nacionalinė švietimo agentūra*